

dag frá degi

Hans Marius Debes

Það var í Keypmanna-havn seinast í sekstíárum, hesum falska sólar-risnum, fyra ár áðrenn hann kveði av við arbeiðs-loysi, kreppu og andligari herðslu. Tú hevði lisið teg móðan. Tú vart lofnaður av at sita og kúra inni í einum einligum kollegii-kamari. Vinir og vinkonur hevði tú vitjað mestum ov dúgliga í seinastuni. Vertshúsin freistaðu ikki. Allar smogur tóktust troyttar. Mangan vóru tá einastu ráðini bara at hvørva burtur í stórbýar-gloymskuna. Á slíkum ferðum vóru kaffibarrinnar mangan hentar.

Ein av hesum barrunum var (og er) tætt við Nørre-port Státión, beint yvirav Expresso. Her plagdi eg ofta at sita, kveita í eina avis, sutla tað antin ov tunna ella ov beiska kaffið í meg, og hyggja at fólk-inum, sum gekk framvið uttanfyri, ella at livinum inni. Arbeiðsmenn lótu mateskjurnar upp við Ekstrablaðnum hálvuppladaðum framman fyri sær. Elligamlar konur hingu sjóleysar í spæliu-tomatunum. Inni í einum skýmligum króki sat eitt avgamalt tandur og mutlaði, mitt í einum lágmaeltum, men ilskum monologi um verðsins skeivu gongd, eini einarøðu, sum ivaleyst hevði vart tey seinastu tiggju árin.

Ein dagin sá eg harinni ein mann, sum líktist burturúr. Tað var ein eldri maður. Hann sat við eitt borð yvirav mær. Sat og skimaðist við eygum, sum tóktust siggja alt. Hann var betri ílatin enn hini, undir svartum hatt, væl snákaður — »pretin« man vera tað rætta orðið. Hansara fúsa medferð, sum bendi á, at hann hevði eitt livandi sinni, var so sjónsk herinni millum hesi fúnaðu fólkini. Eg hugdi yvir har hann sat. Tað bar so á, at hann hugdi upp beint tá. Tað var sum eitt snarljós skygdi í eygunum á honum. Hann loysti ótrúliga skjótt eina persónsøguliga rokniuppgávu, sá í mínum andliti foreldur, ommur og abbar, langommur og langabbar. So reiði hann seg upp, gekk kvikliga yvir til mín og segði mær, hvør eg var.

Maðurin var Hans Marius Debes.

Seinni hiltust vit ofta, úti á veggnum, inni í teimum skýmligu kaffibarrunum viðahvar í Nørrebro (vit høvdu báðir henda

sama hugin), sólskinsdag-ar í Fælledparken. Debes var altíð sær sjálvum líkur — snotuligur, undir hatt, skimandi, andbráður, hár-ið í dimmara lagi.

Tað var hetta seiggið, hesin vitaliteturin, sum fyrst og fremst eyðkendi hann, og sum ivaleyst gjerdi, at hann livdi so leingi. Tað, sum hann hevði áhuga fyri, hugtók hann við liv og sál, og harafturat var hann púra ó-sentimentalur. Hann var sum eitt ungt fólk í sinni, ja, langt upp í árin eisini í skinni, sum henda søgan visir. Debes nærkaðist teimum 70 og var hildin uppat sum skráddari. Men hann tímdi ikki at sita fyri einki. Hann sá eina lýsing í einum blaði, har eitt hotell søkti eftir einum fólk í arbeiði á køkinum. Viðkomandi skuldi ikki vera eldri enn eitt vist, 50 ár, hugsi eg. Debes søkti og fekk starv-ið. Eina tíð gekk alt væl. Teimum á hotellinum dámdi væl henda frynt-liga, kvika mannin. Men so ein dagin stóð í Berlingske Tidende ein grein (við mynd) um Hans Marius Debes, ið var gitin fyri bókina »Føroysk Bindingarmynstur,« og sum henda dagin fylti 70

ár. Hvussu hetta endaði, veit eg ikki.

Vit minnst Hans Marius Debes fyrst og fremst sum tann ættarkøna og sum frásøgumaður. Sum frásøgumaður var hann ikki bara úrmælingur. Hann hevði gjørt frásøguna til eitt slag av list. Hann fortaldi við so stórar innlivan, at áhoyrarin sá tað, sum hann sá. Sum ein tók til, ið hevði lurtað eftir honum — tað var sum at vera fluttur úr tíð og úr stað, tú vart við Gjógv fyri hundrað árum síðani, tú gekk í túninum har norði, tú hoyrði hurðarnar ríka, tú kendi roykin av torvmold. Ein serlig-an dām fingur segurnar hjá Debes av, at hann var skráddari og ofta nevndi hvørt plagg, fólk vóru í.

Bragðið, Debes gjerdi, var bókin »Føroysk Bindingarmynstur« (1932, onnur økta útgáva 1949, triðja broytta útgáva 1969). Tað, sum liggur eftir hann, hevur tó ikki bara verið sum persónsøga og fólkaminni, men eisini málsliga. Her verður hugsað um søgur í bløðum og tíðarritum og um bókina »Søgur úr gomlum døgum« (Forlagið Stabbin, Tórshavn 1977). Størst týðning hava ivaleyst

bandupptøkurnar og tað, sum er skrivað av beinleiðis eftir bondum, uttan rættingar ella snøggingar av nøkrum slag (td. »Skráddar Debes greiðir frá«, MAGN nr. 3 og 4 1977). Alt hetta átti at verið ein sjálvsagdur brunnur at oyst úr hjá føroyskum málfrøðingum.

Seinast, eg var inni hjá Hans Marius Debes, var seinasta summer. Hann gekk uppi, men var kortini nógv viknaður. Sjónin var nógv farin. Fólk sá hann bara sum skuggar. Men hann var púra klárur. Og livshugin hevði hann, tosaði um at fara til Føroyar eina ferð aftrat. »Hevði eg bara fingið onkran at fylgt mær,« sum hann tók til. Eg segði honum, hvussu væl fólk í Føroyum hevði dámað samrøðurnar við hann í MAGN. Tað gleddi hann. Tá ið eg fór, var tað ikki bara einum manni, eg havi nógv at takka, eg segði farvæl, men eisini einum av teimum itastu umboðsmönnum fyrri eina søgu-tradítið, sum einaferð var ein týðandi táttur í gerandislívinum um øll Norðurlond, sum nú tykist um at vera útdeyð.

ha.

Sunshine Boys

Høvuðsleiklutin í hesum filmi hevur tann kendi Walter Matthau. Hann leikar tann gamla steggjan av einum sjónleikara, Willie Clark, sum var tann eini av einum varitè-pari. Hóast hesir báðir vórðu væl dámdir á pallinum í 43 ár, so dámdu teimum ikki hvønn annan uttan fyri

pallin. Fyri 11 árum síðani fóru teir hvør til sitt, men orsakað av einum bróðursyni og umboðsmanni Willies koma teir saman aftur. Átlanin er, at teir skulu á sjónvarp. Úrslitið av hesum verður ein stórur og góður látur fyri áhoyrarnar. Filmurin verður sýndur í Havnar Bio.

Kærleiki og deyði

Á einum ella øðrum staði í Russlandi situr ein maður og bíðar eftir lagnu síni í einum fangatippi. Maðurin eitur Boris Gruschenko, leiktur av Woody Allan. Hann hevur roynt at myrða Napoleon, men kláraði tað ikki, og sostatt eru dagar hansara taldir. Ein eingil kemur til hansara og sigur, at hann sleppur undan at verða dripin. Tá fer Boris at hugsa aftur í tíðina. Hann hugsar um Sonju, leikt av Diane Keaton. Tað var hon, sum fekk hann til at hugsa um Napoleon. Og hann

mátti berjast fyri at fáa Sonju. Hann hugsar eisini um ta ferðina, tá hann varð skotin út úr eini kanón og lendi í generaltjaldinum hjá figgindanum. Hetta fekk hann medalju fyri. Tíðliga ein gráan morgun verður ein maður tikin út úr fangatippi sínum eina ella aðrastaðni í Russlandi. Tað er kendi leikarin Woody Allen sum bæði hevur høvuðsleiklutin og er leikstjóri. Hann hevur eisini skrivað handritið til filmin. Filmurin verður sýndur í Leikhús Bio.